

vlastným pozitívnym hodnotením niektorých aspektov liberalizmu, pričom treba podotknúť, že *Zrodenie biopolitiky* nie je apológiou či glorifikáciou liberalizmu, ale primárne jeho analýzou prostredníctvom „myslenia vonkajšku“.

Foucault teda tvrdí, že liberálna spoločnosť vo vzťahu k vládnej moci disponuje štruktúrou vzťahov, ktorých narušenie by podkopalo samotné zloženie moci prezentujúcej sa pod hlavičkou liberálnej vlády. Tento vzorec však platí vzhľadom na ekonomickú situáciu kapitalizmu, to ale poukazuje nie na slabosť Foucaultovej argumentácie, ale na jej relatívnosť, keďže spoločenský poriadok ustanovujúci sám seba je len dočasným precedensom. Je tu aj otázka, či práve zrod biopolitiky nebude v blízkej budúcnosti iniciovať potrebu obrany spoločnosti pred ňou samou.

Tomáš Gerbery

Mgr. Tomáš Gerbery
Katedra filozofických vied FHV UMB
Tajovského 40
974 01 Banská Bystrica
SR
e-mail: tomas.gerbery@gmail.com

MILAN VALACH:

Svět na předělu. O politické a morální krizi kapitalismu

Všeň: Grimmus 2009, 408 s., ISBN 978-80-902831-5-2

Milan Valach vo svojej monografii *Svět na předělu* podrobuje tvrdej kritike všetky prejavy totality, ktoré nachádza či už v kapitalistickom systéme, v reálnom socializme, alebo v hlbinej ekológii. Presvedčivosť jeho kritiky umocňuje skutočnosť, že autor nie je pri kritike selektívny. Poznáme knihy komunistov, ktorí odsudzujú kapitalizmus, no nedokážu rovnakým metrom merať aj bývalý režim. Poznáme knihy liberálov, ktorí odsudzujú komunizmus, no nedokážu vysloviť krivé slovo o kapitalistickom systéme. Valach na rozdiel od všetkých týchto ideológov kritizuje tak kapitalizmus, ako aj komunizmus, a preto jeho knihu nemožno zmysluplne odmietnuť ako jednostrannú. Jeho kniha je ľavicová, ale nie je to nijaký ideologický pamflet. Valach je vo svojej kritike konzistentný a nestranný. Aj vďaka tomu jeho monografia patrí k tým objektívnejším dielam, ktoré sa venujú reflexii bývalého režimu v Československu. Zohľadňujúc Valachove filozofické analýzy možno dokonca tvrdiť, že jeho monografia patrí k tomu najzaujímavejšiemu, čo v poslednom čase vzniklo v odbore politickej filozofie v českom a slovenskom prostredí.

Monografia je rozdelená na tri časti. Prvá nesie názov *Prítomnosť jako výzva ke změně*, druhá sa volá *Ekologická výzva ke změně*, treťou časťou je *Praktická podoba změny*. Vo všetkých troch častiach možno nájsť veľa pozoruhodných úvah, ktoré čerpajú z filozofie, sociálnej psychológie, antropológie, politológie či ekonómie. Medzi tie originál-

ginálnejšie Valachove analýzy patrí tá, v ktorej argumentuje, že komunistický režim v Československu v skutočnosti nebol ľavicový, ale pravicový, pretože prednovembroví komunisti realizovali v Československu typické pravicové hodnoty: prísnu mocenskú hierarchiu a súkromné vlastníctvo v rukách úzkej privilegovanej menšiny. Takýchto zaujímavých postrehov možno nájsť v knihe viacerô.

Svět na předělu je interdisciplinárne dielo, ktoré síce má miestami charakter politického manifestu, no prevažne je prísne analytické. Valachovým východiskom sú radikálny humanizmus a antropocentrizmus, v mene ktorých kritizuje modernú kapitalistickú konzumnú spoločnosť, kolonializmus, fašizmus, komunistickú prax z čias bývalého režimu, ako aj neantropocentrické ekologické myslenie. Pozoruhodné je najmä to, že hoci je autor očividne veľmi naklonený environmentalizmu, jeho kritika environmentálnej filozofie je viac ako nekompromisná. Odmieťa biocentrické ekologické teórie a pripodobňuje ich k totalitnému mysleniu. Výstižne v tejto súvislosti hovorí o „zelenom fašizme“. Motívom, ktorý prechádza celým jeho dielom, je človek a jeho emancipácia. Neobhaja však metodologický individualizmus, ktorý je charakteristický pre liberálne teórie a ktorý by sa z hľadiska jeho kritiky holistických teórií ponúkal ako prvý. Jeho východiskom je človek situovaný, a teda nijaké odcudzené individuum, ale ľudia žijúci v spoločenských vzťahoch. Práve z tohto východiska odmieťa totalitné myslenie, ako aj totalitnú prax.

Ak by sme chceli nájsť filozofický prúd, ktorý Valachovo myslenie inšpiroval pravdepodobne najviac, určite by to bola frankfurtská škola. Z Valachových úvah cítiť predovšetkým myšlienky Ericha Fromma a Herberta Marcuseho. Vzácné na jeho knihe je to, že kritické reflexie frankfurtských filozofov dokázal aplikovať na české spoločenské prostredie a zároveň ich vtiesnať do kontextu (post)modernej spoločnosti, ktorá sa od 60. rokov 20. storočia, keď ľavicovému mysleniu koncepcie kritickej teórie dominovali, predsa len čiastočne zmenila. Valach sa kriticky zaoberá súčasným krízovým vývojom kapitalizmu, ako aj odvrátenými stránkami masovej konzumnej spoločnosti. Vyústením Valachových úvah je koncept participatívnej spoločnosti, ktorá v sebe zahŕňa ekonomickú demokraciu v rámci výrobných vzťahov, čo najväčšie využívanie priamej demokracie v politických vzťahoch a silné ekologické presvedčenie vo vzťahu k životnému prostrediu. Tieto závery plne odzrkadľujú autorovo humanistické presvedčenie, ako aj základné ideové posolstvá modernej radikálnej ľavice.

Dôležité je to, že Valachova monografia núti čitateľa premýšľať o veciach, ktoré sa bežne považujú za dané, za samozrejmé. Práve tento moment z nej robí silné filozofické dielo, ktoré by mohlo byť inšpiráciou nielen pre moderných ľavičiarov, ale aj pre politickú filozofiu ako takú.

Luboš Blaha

PhDr. Luboš Blaha, PhD.
Ústav politických vied SAV
Klemensova 19
813 64 Bratislava 1
SR
e-mail: lubos.blaha@nrsr.sk